

Max

Sol, oblidat, malalt i absent, s'acaba de morir el meu antic amic Max Cahner, i jo recuperaré en memòria seua aquest text que vaig escriure ja fa més de sis anys. Això era a primers dels anys seixanta,

quan jo en tenia poc més de vint i vivia en un casalot mig rural mig urbà als afores de València, al que llavors se'n deia Camí Reial de Madrid i ara és una prolongació del carrer de Sant Vicent. Era una casa amb gran portal, pati, galliners i un hort tancat, i per davant passava el trànsit de la carretera, tants carros com cotxes i camions, i passava també l'autobús que venia de Catarroja, i el tramvia groc de fusta que em portava cada dia al centre de la ciutat. De tant en tant, s'aturava a la porta un cotxet blanc, un Sis-cents clàssic d'aquells anys, i en baixava un jove llicenciat en ciències químiques (i de vegades també la seua dona, historiadora de la cultura i del Renaixement). El cotxe solia anar carregat de grans pots de pintura, de l'empresa Nerca si no em falla la memòria, propietat del pare del químic, que aprofitava els viatges comercials per fer pàtria i país, o a l'inrevés. Jo l'havia conegut a través del meu amic Eliseu Climent, i ben prompte vam ser companys de molts trajectes, inclòs un d'inoblidable a Perpinyà, que aleshores per a mi era un lloc remotíssim. El químic venedor de pintures tenia també un nom de ressonàncies remotes, Max Cahner, acumulava al cap projectes d'aparença impossible, i es dedicava, entre altres coses, a establir i mantenir els difícils contactes entre el nou catalanisme (ideològic, cultural i polític) que es refeia a Barcelona, i el novíssim nacionalisme que es reinventava al País Valencià. Era un jove seriós (alemany!), reia poc, tenia ja una cultura infal·lible, i l'any 1962 va crear una editorial el primer llibre de la qual seria *Nosaltres els valencians* de Joan Fuster. Mai ningú, a Catalunya, no havia pensat una cosa semblant: inaugurar una editorial amb un llibre de tema i autor valencians. Tingué un èxit (l'editorial i el llibre) que segurament no esperava ningú excepte Max Cahner mateix. Edicions 62 esdevingué exemple de modernitat en la forma i la tria dels llibres, després Max va crear aquella realitat d'aparença igualment impossible que va ser la *Gran*

Joan Francesc Mira

Enciclopèdia Catalana, un altre invent d'èxit complet, una altra empresa i una altra complicació. I a més, una distribuïdora important, i molts més llibres i molts més projectes, i molt més de tot. Mai ningú no havia fet, en aquest camp, una cosa

semblant. Era extremadament difícil, les finances van resultar insuficients, i el creador d'aquelles empreses esplèndides hagué de renunciar a ser-ne ell mateix el cap.

Però el projecte era tan sòlid, tan ben pensat i tan necessari, que els dos grups, Enciclopèdia i Edicions 62, han estat fins ara els dos grans vaixells de l'edició catalana. No sé si els seus directius recorden alguna vegada d'on vénen i qui en va ser el creador. Em fa tot l'efecte que no gaire. Perquè Max va tenir la mala fortuna (i la falta d'allò que se'n sol dir "diplomàcia") d'anar quedant regularment al marge dels mateixos projectes que engegava, com quedà al marge de la política després d'haver estat, els anys vuitanta, el primer conseller de Cultura (i hi ha qui diu que l'únic que tingué una idea clara al cap: construir els fonaments i l'estructura cultural d'un país modern). Potser perquè els seus projectes han estat sempre tan grossos que sembla impossible que un home sol els poguera portar endavant. Un home sol, Max Cahner, va ser capaç d'editar l'obra immensa de Joan Coromines, els nou volums del *Diccionari etimològic* i els vuit de l'*Onomasticon*, una empresa més pròpia d'un govern o d'una gran institució. Però ací, ni els governs ni les grans institucions han fet, en alguns camps, tant com un home sol, tant com Coromines o com Cahner. I finalment, per arrodonir una vida sencera, hi ha el Max que va crear una formidable biblioteca privada encara ignota, i el Max que va traure a la llum tota una època amagada de la història de la literatura (i de la llengua) catalana. Davant de tot això, no vaig trobar gens estrany, però gens, que amb motiu dels seus 70 anys els homenatges i els reconeixements foren tan escassos, obra només de la bona voluntat d'alguns amics. I que els pocs anys que li quedaven de vida hagen estat tan solitaris, penosos i amargs. El país pel qual Max Cahner va donar eficaçment tota una vida pot ser així d'ingrat, i més encara.

“Un home sol, Max Cahner, va ser capaç d'editar l'obra immensa de Joan Coromines, els nou volums del ‘Diccionari etimològic’ i els vuit de l’‘Onomasticon’, una empresa més pròpia d'un govern o d'una gran institució. Però ací, ni els governs ni les grans institucions han fet, en alguns camps, tant com un home sol, tant com Coromines o com Cahner”